

INSTITUTE OF ZOOLOGY
REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

«БЕКІТЕМІН»

Бас директор
ҚР БҒМ ҒК "Зоология институты"
ШЖҚ РМК

Ященко Р.В.

«28» июль 2022 ж.

**«Зоология институты» ШЖҚ РМК
Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес
жөніндегі нұсқаулық**

АЛМАТЫ, 2022

*Осы құжат «Зоология институты» РМК ШЖҚ жазбаша рұқсатынсыз
толық немесе ішінара қайта шығарылмайды, көбейтілмейді немесе
таратылмайды*

 INSTITUTE OF ZOOLOGY REPUBLIC OF KAZAKHSTAN	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі нұсқаулық	<u>Басылым 0.1.</u> <u>9 бет.</u>	Бекітілді 28.06.2022ж.
---	--	--------------------------------------	---------------------------

1. Қолдану саласы

1.1. Осы "Зоология институты" ШЖҚ РМК – ның Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі нұсқаулығы (бұдан әрі-Нұсқаулық) сыбайлас жемқорлық бағытындағы жағдайды анықтайды және сыбайлас жемқорлық сипатындағы жағдай туындаған жағдайда "Зоология институты" (бұдан әрі-кәсіпорын) ШЖҚ РМК-ның лауазымды адамдары мен қызметкерлерінің іс-қимыл тәртібін белгілейді.

1.2. "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы" 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410 – V ҚРЗ Заңының 22-бабы 1-тармағына сәйкес - "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті өз құзыреті шегінде барлық мемлекеттік органдар, ұйымдар, квазимемлекеттік сектор субъектілері мен лауазымды адамдар жүргізуге міндетті".

1.3. Осы құжат барлық құрылымдық бөлімшелер қызметкерлерінің және кәсіпорынның лауазымды тұлғаларының танысуы және қолдануы үшін міндетті болып табылады.

1.4. Осы нұсқаулықта келтірілген талаптар ең аз қажетті болып табылады және нақты жағдай үшін толық және/немесе шектеуші ретінде қарастырылмауға тиіс.

2. Терминдер мен анықтамалар

2.1. Нұсқаулықта қолданылатын негізгі ұғымдар мен қысқартулар:

Жемқорлық – жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдарға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдар мен қызметкерлердің өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және соған байланысты мүмкіндіктерін жеке өзі немесе делдалдар арқылы мүліктік (мүліктік емес) игіліктер мен артықшылықтар алу немесе табу мақсатында заңсыз пайдалануы өзіне немесе үшінші тұлғаларға, сондай-ақ игіліктер мен артықшылықтар беру арқылы осы адамдарға пара беру.

Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық – сыбайлас жемқорлық белгілері бар, ол үшін заңда әкімшілік немесе қылмыстық жауаптылық белгіленген құқыққа қарсы әрекет (әрекет немесе әрекетсіздік).

 INSTITUTE OF ZOOLOGY REPUBLIC OF KAZAKHSTAN	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі нұсқаулық	<u>Басылым 0.1.</u> <u>9 бет.</u>	Бекітілді 28.06.2022ж.
---	--	--------------------------------------	---------------------------

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес – сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес субъектілерінің, оның ішінде өз өкілеттіктері шегіндегі сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, оның ішінде кәсіпорында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою жөніндегі, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтау, жолын кесу, ашу және тергеп-тексеру, олардың салдарларын жою жөніндегі қызмет.

Коммерциялық параға сатып алу – кәсіпорында басқару функцияларын орындайтын адамға ақшаны, бағалы қағаздарды немесе өзге де мүлікті заңсыз беру, сол сияқты өзінің қызмет бабын пайдаланғаны үшін, сондай-ақ параға сатып алуды жүзеге асыратын адамның мүддесі үшін жұмысына жалпы қамқорлығы және салғырттығы үшін оған мүліктік сипаттағы қызметтерді заңсыз көрсету.

Лауазымды тұлға – квазимемлекеттік сектор субъектілерінде тұрақты, уақытша немесе арнайы өкілеттік бойынша ұйымдастырушылық-өкімдік немесе әкімшілік-шаруашылық функцияларды орындайтын адам.

Жақын туыстар – жақын туыстықта тұратын жеке тұлғалар: ата-аналар, балалар, бала асырап алушылар, асырап алынғандар, ата-анасы бір және ата-анасы бөлек аға-інілері мен апа-сіңлілері, атасы, әжесі, немерелері, сондай-ақ кәсіпорынның лауазымды адамымен немесе қызметкерімен бірге тұратын адамдар.

Мүдделер қақтығысы – мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, кәсіпорынның лауазымды адамдары мен жұмыскерлерінің жеке мүдделері мен олардың лауазымдық өкілеттіктері арасындағы қайшылық, бұл, ретте аталған адамдардың жеке мүдделері олардың өздерінің лауазымдық міндеттерін тиісінше орындамауына әкеп соғуы мүмкін.

Пара – лауазымды адам немесе кәсіпорын қызметкері жеке өзі немесе делдал арқылы алатын материалдық құндылықтар (заттар немесе ақша) немесе қандай да бір мүліктік пайда немесе осы адам өзінің қызметтік жағдайын пайдалана отырып жасай алатын немесе жасауға тиіс пара берушінің мүддесіндегі іс-әрекет немесе әрекетсіздік үшін көрсетілетін қызметтер.

Пара бопсалау – адамның пара берушінің немесе ол өкілдік ететін адамдардың заңды мүдделеріне зиян келтіруі мүмкін іс-әрекеттер жасау қатерімен пара талап етуі не құқық қорғау мүдделері үшін зиянды салдардың

 INSTITUTE OF ZOOLOGY REPUBLIC OF KAZAKHSTAN	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі нұсқаулық	<u>Басылым 0.1.</u> <u>9 бет.</u>	Бекітілді 28.06.2022ж.
---	--	--------------------------------------	---------------------------

алдын алу мақсатында ол пара беруге мәжбүр болатын жағдайларды қасақана жасауы.

ҚР – Қазақстан Республикасы.

ҚК – Қылмыстық кодекс.

3. Сыбайлас жемқорлық бағытындағы ықтимал жағдайлар және олар туындаған жағдайда іс-қимыл тәртібі

3.2. Сыбайлас жемқорлықтың неғұрлым тән және кең таралған көріністерінің бірі парақорлық болып табылады. ҚР-да пара алу немесе беру жөніндегі іс-әрекеттер заңға қайшы және ҚР ҚК (366-б., 367-б., 368-б.) және әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің әрекетіне жатады. ҚР ҚК парамен байланысты қылмыстың үш түрін қарастырады:

- пара алу;
- пара беру;
- парақорлыққа делдал болу.

3.3. ҚР қолданыстағы заңнамасына сәйкес пара алу және коммерциялық сатып алу нысанасы болуы мүмкін:

- заттар, ақша, оның ішінде: валюта, банктік чектер және бағалы қағаздар, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдар, автомашиналар, тамақ өнімдері, техника, тұрмыстық аспаптар және басқа да тауарлар, пәтерлер, саяжайлар, қала сыртындағы үйлер, гараждар, жер учаскелері және басқа да жылжымайтын мүлік;

- пайдасы: емделу, жөндеу және құрылыс жұмыстары, санаториялық және туристік жолдамалар, жол жүру билеттерін беру, шетелге шығу, ойын-сауықты және басқа да шығындарды өтеусіз немесе төмендетілген құнмен төлеу;

- параның жабық түрі – банктік қарыз немесе жоқ қарызды өтеу түрінде, төмен бағамен сатып алынған тауарларды төлеу, тауарларды жоғары бағамен сатып алу, пара алушыға, оның туыстарына немесе достарына жалақы төлеу арқылы жалған еңбек шарттарын жасасу, жеңілдетілген несие алу, дәрістер, мақалалар, кітаптар үшін төлемдерді көтеру, қарызды кешіру, жалдау ақысын азайту.

3.4. Лауазымдық өкілеттіктерін теріс пайдалану.

Лауазымдық өкілеттіктерді теріс пайдаланудың пайдакүнемдік себебі тек материалдық, мүліктік сипатта ғана емес, сонымен қатар басқа да жеке

мүдделілік, жоғарылату, басшылыққа ұнамды болуға ұмтылу және т. б. пайда мен артықшылықтар алуда көрінуі мүмкін.

3.5. Кәсіпорынның лауазымды тұлғалары мен қызметкерлеріне жоғары тұрған басшыны немесе құрылымдық бөлімшенің басшысын және/немесе кәсіпорынның комплаенс-офицерін сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатына, жанжалды анықтау және реттеу саясатына сәйкес лауазымдық міндеттерін бұзуға көндіру немесе сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарын жасауға мәжбүрлеу туралы хабардар ету туралы мүдделер қақтығысының алдын алу, болдырмау немесе реттеу бойынша шектеулерді, тыйымдарды және талаптарды сақтау маңызды кәсіпорынның басқа да ішкі нормативтік құжаттары.

3.6. Лауазымды адамдармен немесе шешім қабылдаушылармен сөйлескен кезде пара беру туралы тұспал (өтініш) ретінде қабылдануы/қабылдануы мүмкін кейбір сөздер мен сөз тіркестеріне назар аудару керек. Мұндай сөздерге, мысалы, мыналар жатады:

- «Мәселені шешу қиын, бірақ мүмкін»;
- «Біз келісеміз»;
- «Неғұрлым күшті дәлелдер қажет»;
- «Құр рақметке нестерсің?»;
- «Параметрлерді талқылау керек»;
- «Енді нестейміз?» және т.б.

3.7. Жеке тұлғалармен және ұйымдардың өкілдерімен белгілі бір тақырыптарды талқылаудан аулақ болу, олардың пайдасы кәсіпорынның лауазымды тұлғалары мен қызметкерлерінің шешімдері мен әрекеттеріне байланысты және пара беру туралы өтініш (тұспал) ретінде қабылдануы мүмкін. Мұндай тақырыптардың қатарына, мысалы:

- жалақының төмен деңгейі және қандай да бір мұқтаждықтарды іске асыруға ақша қаражатының жетіспеушілігі;
- қандай да бір мүлікті сатып алуға, қандай да бір қызметті алуға, туристік сапарға немесе емделуге баруға ниет білдіру;
- жақын туыстарда жұмыстың болмауы және т. б.

3.8. Сырттан ықтимал арандатуларды болдырмау үшін:

- қызметтік үй-жайларды, құжаттар мен жеке заттарды: киім, портфельдер мен сөмкелерді қараусыз қалдырмау;

 INSTITUTE OF ZOOLOGY REPUBLIC OF KAZAKHSTAN	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі нұсқаулық	<u>Басылым 0.1.</u> <u>9 бет.</u>	Бекітілді 28.06.2022ж.
---	--	--------------------------------------	---------------------------

- жұмыс орнында немесе жеке заттарда қандай да бір бөгде заттар табылған жағдайда, келуші кеткен соң, ешқандай дербес іс-қимыл жасамай, бұл туралы дереу тікелей басшыға және/немесе комплаенс-офицерге баяндау.

3.9. Пара бопсалау жағдайында:

- параны және/немесе коммерциялық параны қабылдаудан үзілді-кесілді бас тарту ретінде немесе дайындық ретінде түсіндірілуі мүмкін асығыс мәлімдемелерге жол бермей, өте мұқият, сыпайы, абайлап әрекет етіңіз;

- сізге ұсынылған шарттарды мұқият тыңдау және есте сақтау: сомалардың мөлшері, тауарлардың атауы және қызметтердің сипаты, параны беру мерзімдері мен тәсілдері, коммерциялық параға сатып алу нысаны, мәселелерді шешу кезектілігі;

- пара және/немесе коммерциялық параға сатып алу затын беру уақыты мен орны туралы мәселені келесі әңгімеге дейін ауыстыруға тырысу және келесі кездесу үшін сізге жақсы таныс орын ұсыну;

- әңгіме барысында бастаманы қабылдамаңыз, сұхбаттасушыға "сөйлеуге" және сізге мүмкіндігінше көп ақпарат беруге мүмкіндік беретін ақпаратты "қабылдауға" көбірек жұмыс жасаңыз;

- пара беруге немесе коммерциялық параны сатып алуға келісім берген жағдайда, сіздің мәселенізді шешудің кепілдіктері туралы сұраңыз;

- егер сізде диктофон болса, пара және/немесе коммерциялық параны сатып алу туралы ұсынысты құпия түрде жазып алуға тырысыңыз;

- осы факті туралы кәсіпорынның жоғары тұрған басшылығына және комплаенс-офицеріне қызметтік жазба түрінде баяндаңыз;

- дайындалып жатқан сыбайлас жемқорлық қылмыс туралы жазбаша немесе ауызша хабарламамен сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі уәкілетті органға жүгініңіз.

3.10. Егер сіз сыбайлас жемқорлық көріністеріне тап болсаңыз немесе заңсыз сыбайлас жемқорлық бұзушылықтардың ерікті куәгері болсаңыз, онда сізге:

- осы факті туралы кәсіпорынның тікелей басшысына және/немесе комплаенс-офицеріне қызметтік жазба түрінде баяндау;

- дайындалып жатқан сыбайлас жемқорлық қылмыс туралы жазбаша немесе ауызша хабарламамен сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі уәкілетті органға жүгіну.

3.11. Мүдделер қақтығысы бойынша:

- мүдделер қақтығысының ықтимал мүмкіндіктеріне мұқият болыңыз, бұл туралы кәсіпорынның ішкі нормативтік құжатында толығырақ оқыңыз – «Мүдделер қақтығысының алдын алу және реттеу саясаты».

 INSTITUTE OF ZOOLOGY REPUBLIC OF KAZAKHSTAN	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі нұсқаулық	<u>Басылым 0.1.</u> <u>9 бет.</u>	Бекітілді 28.06.2022ж.
---	--	--------------------------------------	---------------------------

- мүдделер қақтығысының туындауына жол бермеу бойынша шаралар қабылдау;

- мүдделер қақтығысы туындаған немесе туындауы мүмкін болған жағдайда, бұл туралы кәсіпорынның тікелей басшысына және/немесе комплаенс-офицеріне жазбаша түрде хабарлау;

- тікелей басшының келісімі бойынша мүдделер қақтығысын реттеу бойынша шаралар қабылдау;

- мүдделер қақтығысын тікелей басшының көмегімен реттеу мүмкін болмаған жағдайда, кәсіпорынның комплаенс-офицеріне жүгіну қажет.

4. Қарамағындағылардың сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтары үшін басшылардың жауапкершілігі

4.1. Қарамағындағы адамдар өздерінің функционалдық міндеттерін орындау кезінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық параға сатып алған немесе өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасаған және олардың кінәсі сотта дәлелденген болса, сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға бағытталған шараларды күшейту мақсатында басшылардың жеке жауапкершілігін көздейтін норма көзделген.

4.2. Өзінің функционалдық міндеттерін орындау кезінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық сатып алу және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасау фактілері бойынша кәсіпорын жұмыскерін қылмыстық қудалаған жағдайда, осы жұмыскер тергеу әрекеттері аяқталғанға немесе сот актісі заңды күшіне енгенге дейін өзінің лауазымдық міндеттерін орындаудан шеттетіледі. Егер сот шешімі бойынша қызметкер сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасағаны үшін кінәлі деп танылса, онда кәсіпорын ҚР Еңбек кодексінің 52 бабы 1-тармақтың негізінде онымен еңбек шартын бұзуға құқылы.

4.3. Бағыныштының сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылығы үшін басшының тәртіптік жауапкершілігі кінәлілік дәрежесіне қарай:

- ескерту;

- сөгіс;

- қатаң сөгіс;

- ҚР заңнамасында көзделген негіздер бойынша жұмыс берушінің бастамасы бойынша еңбек шартын бұзу.

4.4 Басшы осы лауазымға тағайындалған күннен бастап 3 ай өткен соң тікелей бағыныштыларға сыбайлас жемқорлық сипатындағы құқық бұзушылық жасаған кезде дербес жауапты болады. Бұл ретте, жоғарыда

көрсетілген жауапкершілік "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес туралы" Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V ҚРЗ Заңының 24-бабына сәйкес тікелей қарамағындағы адам жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы дербес хабарлаған басшыға қолданылмайды.

4.5. Өзінің қызметтік міндеттерін орындау кезінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық сатып алу және өзге де қылмыстық құқық бұзушылық фактісі туралы хабарлаған немесе сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте өзге де жолмен жәрдемдесетін кәсіпорын қызметкері-мемлекеттің қорғауында болады және Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен көтермеленеді. Бұл ереже сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы әдейі жалған ақпарат хабарлаған, Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жауаптылыққа тартылатын адамдарға қолданылмайды.

4.6. Кәсіпорын қызметкерінің өз функционалдық міндеттерін орындауы кезінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы күреске, коммерциялық сатып алуға және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарға жәрдем көрсететін қызметкер туралы ақпарат мемлекеттік құпия болып табылады және Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен ұсынылады. Көрсетілген ақпаратты жария ету Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген жауаптылыққа әкеп соғады.

5. Қорытынды ережелер

5.1. Осы Нұсқаулық кәсіпорынның барлық лауазымды тұлғалары мен қызметкерлерінің назарына "Танысу парағына" қол қою арқылы жеткізіледі.

5.2. Нұсқаулыққа енгізілетін өзгерістер немесе толықтырулар оны кәсіпорынның бас директоры бекіткен күннен бастап күшіне енеді.

 INSTITUTE OF ZOOLOGY REPUBLIC OF KAZAKHSTAN	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі нұсқаулық	Басылым 0.1. 9 бет.	Бекітілді 28.06.2022ж.
---	--	--------------------------------------	---------------------------

1 қосымша

«Сыбайлас жемқорлыққа күрес жөніндегі Нұсқаулық» ҚР БҒМ БК «Зоология институты» ШЖҚ РМК

Бұл үлгіні "Зоология институты" ШЖҚ РМК сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі Нұсқаулықты бекіту сәтінде кәсіпорында еңбек шарты бойынша жұмыс істейтін қызметкерлер толтырады.

Кәсіпорынның лауазымды тұлғалары мен қызметкерлері "танысу парағына" қол қоя отырып, осы Нұсқаулықпен танысқандарын растайды және оның барлық ережелері мен талаптарын сақтауға міндеттенеді.

Танысу парағы

ішкі нормативтік құжатпен

"Зоология институты" ШЖҚ РМК

"Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі Нұсқаулық"

"Зоология институты" ШЖҚ РМК «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі нұсқаулықтың» ережелерімен және талаптарымен таныстым.

Өз лауазымдық міндеттерін орындау кезінде осы Нұсқаулықтың ережелері мен талаптарын сақтауға міндеттенемін.

№	Аты-Жөні	Лауазымы (бөлім / зертхана)	Танысу күні	Қолы